

Ocena rozprawy doktorskiej magistra Damiana Worchacza pod tytułem „Uwarunkowania rozwoju biologicznego dzieci i młodzieży Zielonej Góry w wieku 7–15 lat oraz tendencja zmian”.

Oceniana praca wpisuje się do pewnego cyklu opracowań, których celem jest rozpoznanie problemów ontogenezy dzieci regionu zielonogórskiego. Tego rodzaju opracowania posiadają ten walor, że dokumentują zmiany czasowe zachodzących w rozwoju biologicznym w konkretnym regionie. Analizy takich zmian w postaci opracowań jednostkowych oraz syntetycznych ujmujących przemiany w dłuższym czasie można zauważyć w różnych regionach: Kielce, Lublin, Warszawa, Biała Podlaska, Poznań, Gdańsk, Toruń, że wymienię te najważniejsze. Zielona Góra ujmuje te problemy jednak szerzej, dzięki badaniom doktorantów. Zatem problem postawiony przed doktorantem ma duże znaczenie poznawcze.

Jak wspomniałem, walorem tego typu prac jest dokumentacja zmian czasowych zachodzących w rozwoju biologicznym. Tak się na ogół składa, że rozwój zmienia się międzypokoleniowo i albo wskaźniki rozwoju ulegają pogorszeniu się w okresach kryzysowych albo poprawiają się w optymalnych warunkach ekonomicznych. Trudno jest te przemiany ujmować w bardzo precyzyjne, a ich pełne objaśnienie jest niełatwe. Antropologia w ścisły sposób graniczy z naukami społecznymi, bowiem to czynniki społeczne katalizują współczesne zmiany rozwojowe. Częste badania regionalne, w tym w Zielonej Górze mają więc wartość poznawczą i mogą być podstawą dla wysnuwania wniosków oraz planowania działań w

obszarze nauk społecznych, a także dla władz dla danego regionu. Sądzę, że popularyzacja takich prac winna także mieć miejsce w Rocznikach Lubuskich.

Oceniana praca jest objętościowo obszerna, liczy 297 stron, a wyniki zebrane są także w tabelach których ilość - 156 jest duża. Pracę uzupełnia także duża jest liczba rycin – 110 oraz zdjęcia. Autor rozprawy chciał zatem wszechstronnie zaprezentować tło badanego tematu.

Badania ontogenetyczne prowadzone na dużą skalę stają się współcześnie niełatwe toteż doktoranci, zwłaszcza nauczyciele stają się obecnie cenni dla gromadzenia materiałów oraz opracowań cząstkowych. Chwalę zatem promotora za jego starania w tym kierunku. Wiek 7 -15 lat jest dla auktologa bardzo ważny, stąd wybór tematu rozprawy oceniam pozytywnie. Zebrane dane antropometryczne i wyniki testów sprawności fizycznej stanowią trwały materiał i winny być gromadzony w archiwum katedry.

Objętość pracy oraz jej podział na rozdziały jest właściwy. Zachowane są proporcje między częściami pracy: 1) Wstęp - 14 stron; 2) Założenia metodologiczne badań własnych - 15 stron; 3) Poziom rozwoju somatycznego i motorycznego chłopców i dziewcząt - 41 stron; 4) Zróżnicowanie poziomu rozwoju morfofunkcjonalnego populacji chłopców i dziewcząt Zielonej Góry w odniesieniu do wybranych zmiennych społecznych – 47 stron; 5) Tendencje zmian cech morfofunkcjonalnych i proporcji ciała uczniów w latach 1947 – 2018 – 19 stron; 6) Normy

rozwoju biologicznego chłopców i dziewcząt Zielonej Góry w analizowany okresie ontogenezy (7-15 lat) – 40 str. ; 7) Dyskusja - 21 str.; 8) Stwierdzenia i wnioski – 2 str.

W rozprawie autor wykorzystał piśmiennictwo liczące 459 pozycji, a więc wszystkie istotne pozycje poznane przez autora i w rozprawie autor do nich w odpowiednich miejscach nawiązuje. Szukam w rozprawie miejsc „słabych” ale ich nie znalazłem.

Jakie są ciekawe stwierdzenia?

Chłopcy i dziewczęta z Zielonej Góry są przeciętnie nieco wyżsi od rówieśników z innych obszarów polski. To samo stwierdzono w odniesieniu do masy ciała.

Zielonogórzanie przeciętnie u obu płci mają krótszy tułów lecz dłuższe nogi.

Zbieżne wartości wykazują: szerokość barków, biodra ale Zielonogórzanie mają nieco większe wartości obwodu klatki piersiowej.

Nie będę wdawał się w dalsze analizy obwodów spoczynkowych ramienia i uda co można wiązać z mniejszym ich otłuszczeniem u Zielonogórzan. Jak można było się spodziewać największe różnice dymorficzne występowały w okresie dojrzewania, w wieku 14 - 15 lat. Wyraźne zróżnicowanie płciowe występuje w sprawności motorycznej, pierwotnie utrzymujące się na podobnym poziomie przez okres od 7 do 14 lat. Trudno jest oceniać poziom rozwoju cech motorycznych. Cenne jest po potwierdzenie faktu zmniejszania się z wiekiem u obu płci

zwinności. Okres głodu motorycznego 7 - 9 lat przeobraża się wobec zmian proporcji ciała w niechęć ruchową w okresie pokwitania. Z wiekiem pogłębia się dymorfizm płciowy siły.

Oceniana praca ma tę wartość, że dokumentuje przemiany rozwojowe. Praca potwierdza to, że rozwój motoryczny jest silniej uwarunkowany czynnikami społeczno- kulturowymi niż rozwój somatyczny.

Wyniki badań potwierdziły to, że czynniki społeczne różnicują badaną populację chłopców i dziewcząt pod względem poziomu rozwoju cech somatycznych, pod względem wskaźników proporcji budowy ciała, komponentów (składu ciała) w okresie dojrzewania. Oczywiście recenzje mógłbym uszczegółowić drobniejszymi uwagami, ale uczynił to odpowiednio doktorant. Uważam że oceniana praca jest bardzo dobra i bez zastrzeżeń mieści się w kanonie prac doktorskich. Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego o przyjęcie z rozprawy i dopuszczenie magistra Damiana Worchacza do jej obrony

prof. zw. dr hab. Andrzej Malinowski
Os. Lecha 22/8, 61-294 Poznań
tel. 61 8777 884

Andrzej Malinowski
em. prof zwyczajny - antropolog

P.S. Oceniona praca jest 150-tą pracą w mojej działalności